КИТАБХАНАЛАРДА БӘДИИ ӘДӘБИЈЈАТЫН ТӘБЛИҒИ

Кнјаз АСЛАН
баш мүәллим

Инсанын мә'нәви-естетик идеалларынын формалашмасында, естетик вә бәдии зөвгүнүн тәрбијә едилмәсиндә, јеткин бир шәхсијјәт кими пүхтәләшмәсиндә сөз сәнәтинин - бәдии әдәбијјатын ролу вә әһәмијјәти әвәзсиздир. Гејд едәк ки, идеја тәрбијәсинин вә мә'нәви-естетик тәрбијәнин вәзифәси инсанлара әмәк фәаллығы, мә'нәви зәнкинлик, әхлаги јеткинлик, емосионал һәссаслыг, физики камиллик кими кејфијјәтләри ашыламагдан ибарәтдир. Чүнки чәмијјәтин мә'нәви сағламлығы, адамларын јашадығы мәдәни мүһит хејли дәрәчәдә әдәбијјат вә инчәсәнәтин вәзијјәти илә мүәјјән олунур. Азәрбајчан әдәбијјаты јени дүнјанын јаранмасыны әкс етдирмәклә бәрабәр, онун тәшәккүлүндә фәал иштирак едән вәтәнпәрвәри дә јетишдирмәк игтидарындадыр (2).

Мүасир дөврдә - империја чајнағындан хилас олараг там сијаси вә игтисади мүстәгиллијә доғру инамла ирәлиләјән, тәчавүзкар Ермәнистанын ишғалчылыг фәалијјәтинә гаршы ганлы мүбаризә апаран, дүшмән тапдағына чеврилмиш әразиләрини азад етмәјә чалышан суверен Азәрбајчан Республикасында баш верән ичтимаи-сијаси, сосиал-игтисади вә мәдәни-мә'нәви һадисәләр фонунда бүтүн бунлар даһа ајдын көрүнүр.

Мә'лум олдуғу кими, индики дөврүн өзүнәмәхсус мүрәккәб вә гармагарышыг һадисәләр бурулғанында, милли азадлыг идејаларынын чичәкләндији вә реал һәјат һәгигәтинә чеврилдији, Азәрбајчанын мүстәгиллик вә демократија јолу илә аддымладығы бир заманда кәнч нәсилдә торпаға вә халга мәһәббәт, Вәтәнин азадлығы вә әрази бүтөвлүјү уғрунда мүбаризәјә сәдагәт, милли вә һәрби вәтәнпәрвәрлик, горхмазлыг, чәсарәт, һүнәр, гәһрәманлыг кими һисс, дујғу вә јүксәк идејалар ашыланмасында бүтүн тәрбијә, тәһсил, мәдәнијјәт вә информасија мүәссисәләринин үзәринә чох чидди вәзифәләр дүшүр. Бу тә'хирәсалынмаз вә талејүклү вәзифәләрин һәјата кечирилмәси үчүн китабханаларымыз да фәал мөвге тутмалы, өн сыраја чыхмалы, охучуларын күндән-күнә артан тәләбатыны вахтында вә дәгиг өдәмәјә чалышмалыдыр.

Китабханачыларымыз мүхтәлиф саһәләрә даир китаблары тәб-

лиғ етмәклә јанашы, бәдии әдәбијјатын кениш јајылмасына да ајрыча диггәт јетирмәли, онун инчәликләрини вә хүсусијјәтләрини билмәлидир. Онлар јадда сахламалыдырлар ки, бәдии әсәрләр охучуја тәкчә естетик зөвг вермәк үчүн дејилдир. Јахшы бәдии китаб һәм дә охучунун јол көстәрәни, тәрбијәчиси, мүәллими, насиһәтчисидир. Даһа образлы десәк, мә'налы китаб мүдрик вә дүнја көрмүш бир ағсаггалдыр.

Көркәмли педагог вә алим В.А.Сухомлински јазыр: "Јенијетмәнин мә'нәви аләминә инчәсәнәтин дахил олмасы сөз көзәллијинин дәрк едилмәси илә башланыр. Ән асан вә ејни заманда ән гүдрәтли сәнәт бәдии әдәбијјатдыр. Сөз көзәллијинин дәрк едилмәси көзәллик аләминә биринчи вә ән мүһүм аддымдыр. Сөз - инчә һиссләрин чилаланмасынын, тәрбијә едилмәсинин гүдрәтли үсулудур. Ән мүһүм педагожи вәзифә бундан ибарәтдир ки, артыг ушаглар илләриндә сөз өзүнүн чохчәһәтли, фәрәһли, нәчибләшдиричи көзәллији илә көзәллијин дәрк едилмәсинин түкәнмәз мәнбәји вә васитәси, дахили мә'нәви сәрвәти вә ејни заманда бу сәрвәтин ифадә васитәси олсун. Әкәр мән тәрбијәнин гүдрәтли гүввәсинә инанырамса, бу инамын ән башлыча мәнбәләриндән бири поезијанын көзәллији, инсанын мүдрик сөзүнүн јүз илләр әрзиндә чилаланан дәринлијидир" (5.- С. 311).

Мүәллиф даһа сонра белә гејд едир: "Јенијетмәләр һәјәчанла поетик һекајә динләјирләр - елә емосионал долғун образ тәсәввүр едирләр ки, биз ону көрүр, динләјир, дујур, һисс едирик... Биз көзәлликдән фәрәһләнирик, зөвг алырыг. Мәним сөзүм оғланлара вә гызлара истәдикләрини баша дүшмәјә, һисс етмәјә көмәк едир. Тәрбијәнин ән инчә һадисәләриндән бири - сөзүн емосионал чаларларынын дәрк едилмәси баш верир. Мән билирәм ки, артыг о, үрәкләрдә јашајачагдыр."

Педагог олдугча дүзкүн гәнаәтә кәлир: доғрудан да бәдии китаб инсана һәјаты өјрәдир, инсан характериндә баш верән јени мүсбәт вә ја мәнфи чәһәтләрдән, зиддијјәтләрдән сөз ачыр, инсанын мә'нәви тәкамүлүнә тә'сир көстәрир, онда јүксәк емосијалар јарадыр. Чәсурлуг, гәһрәманлыг, доғручулуг, икидлик, намуслулуг, әмәксеварлик вә с. һаггында мүхтәлиф китаблардан охудугларымыз, үзүнү көрмәјиб образыны хәјалымызда чанландырдығымыз әдәби гәһрәманлар әбәди достумуза вә сирдашымыза чеврилир. Биз чох вахт бу гәһрәманлардан нүмунә көтүрүр, онлара охшамаг истәјирик. Бу чәһәтдән бәдии әдәбијјаты ардычыл мүталиә етмәк, ону шүурлу вә јарадычы шәкилдә охумаг һәр кәсин мә'нәви борчудур.

Она көрә дә охучуларын күндәлик сорғуларыны өдәмәклә мәшғул олан һәр бир китабханачы өз фәалијјәтиндә бәдии әдәбијјатын тәблиғинә дә хүсуси фикир вермәли, јашындан асылы олмајараг бүтүн охучуларын, хүсусилә кәнч нәслин тә'лим-тәрбијәсиндә бәдии әдәбијјатын мүһүм јер тутдуғуну, бу китабларын охучуларын шүуруна, давранышына, һәртәрәфли инкишафына, үмумијјәтлә, шәхсијјәт кими формалашмасына вә јеткинләшмәсинә тә'сирини нәзәрдә сахламалыдыр.

Гејд етмәк лазымдыр ки, бәдии әдәбијјат һәјаты бәдии образлар васитәси илә әкс етдирән сөз сәнәтидир. Јә'ни бәдии әдәбијјат инчәсәнәтин башга нөвләриндән, һәр шејдән әввәл, сөз сәнәтим олмасы илә фәргләнир. Варлығы әкс етдирмәк, јенидән чанландырмаг үчүн рәсмдә рәнкләрдән, мусигидә сәсләрдән, һејкәлтәрашлыгда мәрмәрдән, тунчдан вә башга материаллардан истифадә олунурса, бүтүн бунлардан фәргли олараг әдәбијјат сөздән јараныр.

Азәрбајчанын көркәмли халг шаири Сәмәд Вурғун јазыр: "Халгымызын рәнкарәнк зәһмәт һәјаты - ... онун јени әхлаги кејфијјәтләри, ишыглы фикирләри вә һиссләри, севинчи вә кәдәри, Вәтән наминә јаделли ишғалчыларла кәркин мүбаризәдә көстәрдији гәһрәманлығы вә икидлији Азәрбајчан әдәбијјатынын кечән дөвр әрзиндә јаратмыш олдугу ән јахшы әсәрләрдә өз бәдии ифадәсини тапмышдыр. Бизим нәслин... сәдагәт руһунда, ... Вәтәнимиздәки халгларын гардашлығы вә хошбәхтлији руһунда тәрбијә олунмасында әдәбијјатымыз һәгигәтән бөјүк рол ојнамышдыр. Әдәбијјатымыз халгымызын иҹтимаи вә шәхси шүурунун јүксәлдилмәси, халгын естетик зөвгүнүн зәнкинләшмәси ишиндә бөјүк рол ојнамышдыр (1. -С. 303).

Бөјүк шаирин дедији кими, һәгиги сәнәт әсәрләри охучулары јеткин шәхсијјәт кими инкишаф етдирир, онларын бәдии зөвгүнүн дүзкүн формалашмасына мүсбәт тә'сир көстәрир.

Бу мә'нада халгымызын өлмәз сәнәткарлары Низами Кәнчәвинин, Мәһәммәд Фүзулинин, Имадәддин Нәсиминин, Сејид Әзим Ширванинин, Молла Пәнаһ Вагифин, Гасым бәј Закирин, Мирзә Фәтәли Ахундовун, Чәлил Мәммәдгулузадәнин, Мирзә Әләкбәр Сабирин, Чәфәр Чаббарлынын, Сәмәд Вурғунун, Һүсејн Чавидин, Мәһәммәдһүсејн Шәһријарын вә онларча башга сөз усталарынын мисилсиз әдәби-бәдии ирси охучулара һәјат дәрси өјрәдир, һәр бир кәсдә мәрдлик, шүчаәт, мәһәббәт, сәдагәт, дүзкүнлүк вә с. кими мүсбәт һиссләр тәрбијә едир, инсанлары хејирхаһлыға вә хош кәләчәјә сәсләјир.

Әдәбијјатшүнас алим М. Чәфәровун јаздығы кими, "Һәгиги сәнәт әсәрләри һәр бир охучунун ағыл вә дүшүнчәсини инкишаф етдириб зәнкинләшдирир. Белә әсәрләрин васитәсилә ән көзәл инсани һиссләр, дујғулар вә фикирләр башгаларына кечир, әһвал-руһијјәләри, психолокијалары дәјишир. Бу әсәрләр әкәр тарихи әсәрдирсә, һәјатын мүһүм суалларына чаваб тапмаға көмәк едир." (8. -С. 95).

Бу амилләрдән чыхыш едәрәк, китабханаларда бәдии әдәбијја-

тын дүзкүн вә мәгсәдјөнлү тәблиғи үчүн бир сыра шәртләрә әмәл олунмасы хәсусилә вачибдир.

Мә'лумдур ки, охучулара хидмәт мәгсәдјөнлү вә идарәедичи просесдир. Одур ки, китабханаларда охучуларла ишдә мүхтәлиф метод, форма вә үсуллардан истифадә едилир ки, бунларын да һәр биринин өзүнәмәхсус характерик чәһәтләри вардыр.

Охучуларла ишдә вә мүталиәнин истигамәтләндирилмәсиндә мүәјјән методлар тәтбиг едилир ки, бу заман китабханачы охучуларын бир сыра шәхси кејфијјәтләрини, мүталиә мәдәнијјәтини, һазырлыг дәрәчәсини, марағыны вә с. өјрәнир.

Нәзәрә алынмалыдыр ки, охучу мараглары китабхананын үмуми фәалијјәтиндән ајрылыгда өјрәнилир. Китабларын мүхтәлиф форма вә үсулларла тәблиғи китабханалара өз охучуларыны даһа дәриндән танымаға, онларын мүталиәсинә рәһбәрлији хејли асанлашдырмаға имкан верир.

Ушагларда, јенијетмәләрдә, кәнчләрдә вә үмумијјәтлә, мүхтәлиф охучу групларында бәдии әдәбијјата мараг ојадылмасы чидди вә мүрәккәб иш олдуғундан бурада системлилик принсипинә мүтләг әмәл олунмалыдыр. Системлилик исә, ајдындыр ки, ишин дүзкүн планлашдырылмасы, күтләви тәдбирләрин ардычыл кечирилмәси, һабелә охучулара фәрди јанашмагла онларын марагларынын өјрәнилмәси васитәси илә һәјата кечирилир.

Мәһз буна көрә дә танынмыш алимләр кәнч нәслин тәрбијәсиндән данышаркән диггәти һәмишә фәрди јанашма мәсәләләринә чәлб етмишләр. Фәрди јанашма исә, мә'лум олдуғу кими, мүһүм психоложи-педагожи принсипдир.

Гејд едәк ки, елми-тәдгигат иши үзәриндә чалышаркән мүрачиәт етдијимиз Ч.Чаббарлы адына Республика Кәнчләр Китабханасында, Ф.Көчәрли адына Азәрбајчан Дөвләт Ушаг Китабханасында, М.Ә.Сабир адына Бакы Шәһәр Күтләви Китабханасында, Бакы Шәһәр Мәркәзи Китабханасында бәдии әдәбијјатын тәблиғи заманы бу шәртләрә аз вә ја чох дәрәчәдә әмәл олунур.

Ајдындыр ки, китабханаларда бәдии әдәбијјатын тәблиғи заманы күтләви ишин һәр үч формасындан, јә'ни **шифаһи, әјани вә мәтбуат (чап)** формаларындан вә онларын мүхтәлиф үсулларындан сәмәрәли шәкилдә истифадә олунмалыдыр. Тәчрүбә көстәрир ки, бунлардан даһа кениш јајыланлары вә тәтбиг едиләнләри шифаһи вә әјани формаларын рәнкарәнк үсулларыдыр.

Елми-нәзәри әдәбијјата әсасән, **шифаһи методлар** охучу групларына ејни вахтда тәблиғат тә'сири көстәрмәк мәгсәди илә чанлы сөздән истифадәјә әсасланыр вә бу заман һәм охучуларын китаб вә онун мәзмуну һаггында мә'луматла танышлығы тә'мин едилир, һәм дә онлара шәхси мүталиә вәрдиш вә бачарыглары ашыланыр (4. -С. 186).

Шифаһи тәблиғатын һәр бир үсулу мә'лумат вә тәрбијәви

функсија дашыјыр, мүталиәнин истигамәтләндирилмәсинә, адамларын дүнјакөрүшүнүн һәртәрәфли инкишафына хидмәт едир (6. -С. 219).

Бәдии әдәбијјатын шифаһи тәблиғиндә китабханачы илә охучулар арасында сых үнсијјәт јараныр. Охучулара дејилән сөз өз емосионаллығы чәһәтдән долғун, ајдын нитглә вә садә данышыг тәрзи илә апарылмалыдыр.

Тәдгигатчыларын гејд етдикләри кими, охучуларын мә'нәви аләминә бәдии әдәбијјатын дахил олмасы сөз көзәллијинин дәрк едилмәси илә башланыр. Мәсәлән, Ф.Көчәрли адына АДУК-да бәдии әдәбијјатын, о чүмләдән поетик әсәрләрин тәблиғи заманы китабханачылар тез-тез ана дилимизин - Азәрбајчан түрк дилинин дәрин гатларына, чазибәдар мәнбәләринә ушагларла бирликдә мараглы сәјаһәтә чыхырлар. Бу јаддагалан сәјаһәтләрә мәктәбли охучулар бөјүк һәвәс вә мараг көстәрирләр. Көрүндүјү кими, бу чүр тәдбирләр чох дәрин мә'на кәсб едир. Чүнки ана дилинин мәнбәләринә сәјаһәтә чыхмадан ушагларын долғун, естетик, емосионал вә әхлаги тәрбијәсини дүзкүн тәсәввүр етмәк мүмкүн дејилдир. Сөз көзәллијинин дәрк едилмәси охучуларын гәлбиндә нәчиб ифтихар һисси, инсан ләјагәти һисси доғурур. Сөз көзәллијини баша дүшәрәк, ушаглар бүтүн ејбәчәрлијә, шәрә нифрәт бәсләмәјә башлајырлар. Пислијә вә бәд әмәлләрә гаршы барышмаз олмаг да сөз көзәллији илә тәрбијә едилир (5. -С. 314).

Сөзүн емосионал чаларларыны дәрк етмәк нәинки бәдии әдәбијјаты баша дүшмәјин астанасыдыр, һабелә охучуларын зәнкин, долғун интеллектуал һәјатыдыр. "Сөз илһамландырыр" анлајышына да елә бунлар аиддир. Инсан инчә чаларлары, горхуну, сөзүн емосионал мә'насыны дујдуғу, һисс етдији заман о, санки ағлын мүркүләјән гүввәсини ојадыр. Сөзүн дәрк едилмәси өзүндә фикир енержиси дашыјыр. Сөзүн баша дүшүлмәси - бәдии әдәбијјаты мүталиә етмәјә һазырлыгдыр. Сөз јалныз һәм мәнтиги, һәм дә емосионал һафизәдә галдығы заман мүталиә мә'нәви тәләбат олур (5. -С. 315).

Мәсәлән, китабханачы охучуја һәр һансы бир китабы, дејәк ки, Б.Ваһабзадәнин "Муғам" поемасыны вермәздән вә она "оху" демәздән әввәл һәмин охучуну инчәсәнәтин астанасына дахил етмәлидир.

Бүтүн бунлара көрә дә китабханаларда бәдии әдәбијјатын тәблиғи заманы күтләви тәдбирләрин иштиракчыларынын - китабханачынын вә охучунун сөзү әһәмијјәтли вә мүһүм рол ојнајыр.

Үмумијјәтлә, охучулар арасында бәдии әдәбијјатын тәблиғинин шифаһи формасы бу үсулларла һәјата кечирилир: **охучу конфранслары, көрүшләр, шифаһи журналлар, библиографик ичмаллар** вә с. Бундан башга, әсасән ушаг китабханаларында бәдии әдәбијјат нүмунәләрини тәблиғ едәркән **ифадәли оху** вә **нәглетмә**

үсулларындан да истифадә едилир ки, бунлар кичикјашлы мәктәблиләрин марағына сәбәб олур. Ифадәли оху балача охучулар арасында бәдии әдәбијјатын ән јахшы тәвсијәси, тәблиғатын өзәји олуб, китаба вә мүталиәјә гаршы дәрин мәһәббәт ојадыр. Мүәллимләр, китабханачылар вә валидејнләр ушаглары тәрбијә ишиндә, онларда мүталиәјә мараг јаратмагда учадан оху вә нәглетмәјә бөјүк әһәмијјәт верир, ондан кениш истифадә едирләр (4. - С. 191).

Охучулар арасында бәдии әдәбијјаты тәблиғ етмәјин ән кениш јајылмыш шифаһи үсулу **китаб мүзакирәсидир**. Бә'зән китаб мүзакирәсини охучу конфрансы да адландырырлар ки, бу онун маһијјәтинә вә мәзмунуна о гәдәр дә ујғун кәлмир. Әслиндә онлар бир-бириндән фәргләнән мүхтәлиф шифаһи тәблиғат үсулларыдыр.

Китаб мүзакирәләри охучу фәаллығынын артмасына, охучуларын тәнгиди тәфәккүрүнүн вә бәдии естетик зөвгләринин формалашмасына, китаб үзәриндә мүстәгил шәкилдә ишләмәсинә, охудуглары чап әсәрләри һаггында сәрбәст фикир јүрүтмәсинә тә'сир көстәрир. Китаб мүзакирәләри охучуларын әксәријјәтиндә кениш мараг доғурур. Бу тәдбирләрдә јүзләрлә адам - кәнчләр, јашлылар, зијалылар, шакирдләр, тәләбәләр вә башга охучулар фәал иштирак едирләр (4. -С. 195).

Јазычы вә шаирләрлә охучулар арасында үнсијјәтин јарадылмасында бәдии әсәрләрин мүзакирәси бөјүк ичтимаи әһәмијјәт кәсб едир.

Мәһз буна көрә дә китабханаларда китаб мүзакирәләринин тәшкилинә даһа кениш јер верилир. Мәсәлән, тәкчә 1995-чи илдә Ч.Чаббарлы адына Республика Кәнчләр Китабханасында 18 китаб мүзакирәси (12), Ф.Көчәрли адына Азәрбајчан Дөвләт Ушаг Китабханасында 26 китаб мүзакирәси (11), М.Ә.Сабир адына Бакы Шәһәр Күтләви Китабханасында 11 китаб мүзакирәси (10), Бакы Шәһәр Мәркәзи Китабханасында исә 9 китаб мүзакирәси (9) кечирилмишдир. Бу тәдбирләрин бир чоху танынмыш шаир вә јазычыларымыздан Сәһраб Таһир, Анар, Мәммәд Араз, Бәхтијар Ваһабзадә, Габил, Сабир Рүстәмханлы, Әлибала Һачызадә, Зәлимхан Јагуб, Видади Бабанлы вә башгаларынын јени китабларына һәср олунмушдур.

Китаб мүзакирәси мүһүм әһәмијјәт кәсб етдијиндән һеч бир һалда формал характер дашымамалыдыр. Она көрә дә һәр һансы бир бәдии әсәрин мүзакирәси принсипиал вә фәал олсун дејә, чидди вә узун һазырлыг тәләб едир. Бир гајда олараг мүзакирәјә һәјат һәгигәтини дүзкүн әкс етдирән, кениш ичтимаијјәти һәјәчанландыран проблемләрлә сәсләшән бәдии әсәрләр чыхарылмалыдыр. Бу һалда мүзакирә мараглы вә фајдалы олар (4. -С. 195).

Јери кәлмишкән, фәалијјәтини арашдырдығымыз китабханалар

бу чәһәтләри имкан дахилиндә нәзәрә алмаға чалышырлар.

Мүзакирә үчүн бәдии әдәбијјат нүмунәси сечәркән китабхананын охучу тәркиби, охучуларын мараг вә сорғулары нәзәрә алынмалыдыр. Бәдии әсәр сечиләндән сонра план тәртиб олунмалы, һәмин һазырлыг планыны китабхана фәаллары мүзакирә етмәлидирләр.

Китаб мүзакирәси апарычынын 5-10 дәгигәлик гыса кириш сөзү илә ачылыр. Кириш сөзү чанлы вә мараглы олмалыдыр. Апарычынын вәзифәси мүәллифин јарадычылығынын әсас чәһәтләрини нәзәрә чатдырмагдан, мүзакирә олунан әсәрин мүһүм мәгамларыны гејд етмәкдән, чыхышлара үмуми истигамәт вермәкдән ибарәт олмалыдыр.

Јекун сөзүнә нисбәтән даһа чох вахт ајрылыр. Бу заман чыхышларда сәсләнмиш әсас вурғулар үмумиләшдирилир, охучуларын әсәр һаггында сөјләдикләри јанлыш мүлаһизәләрә дүзәлиш верилир. Әсәр бүтөвлүкдә гијмәтләндирилир.

Бә'зән чыхышлардан сонра китаб мүәллифинин өзү чыхыш едир, мүзакирәләр исә охучуларын јазылы вә ја шифаһи суалларына онун чаваблары илә јекунлашыр.

Мүзакирә материаллары - охучуларын рә'јләри, протокол вә ја стенограм, һазырлыг планы вә с. топланыр вә китабханада сахланылыр.

Китаб мүзакирәләри һәмчинин охучулары өјрәнмәјин мүһүм васитәси кими дә бөјүк әһәмијјәтә маликдир.

Охучулар арасында бәдии әдәбијјатын тәблиғи шифаһи формасынын башга үсуллары васитәси илә дә һәјата кечирилир. Онларын арасында ән чох јајыланы **әдәби-бәдии кечәләрдир**. Әдәби-бәдии кечә танынмыш шаир вә јазычылардан биринин һәјат вә јарадычылығына, һабелә бир вә ја бир нечә әдәби әсәрә һәср олуна биләр. Бу тәдбирләр тәһсил вә тәрбијә әһәмијјәти кәсб едир, бәдии әдәбијјата севки ојадыр, бәдии зөвгү инкишаф етдирир, чидди мүталиәјә мараг ојадыр (4. -С. 196).

Бу бахымдан Ч.Чаббарлы адына Республика Кәнчләр Китабханасында 1991-1996-чы илләрдә тәшкил едилмиш бир сыра әдәби-бәдии кечәләр, о чүмләдән Низами Кәнчәви јарадычылығына һәср олунмуш "Бир елми өјрәнмәк истәдикдә сән","Кәнчликдир дүнјада һәр шејдән үстүн","Ешгдир меһрабы уча көјләрин", Фүзулијә һәср олунмуш "Елмлә, әдәблә тапылыр шәрәф","Вәтәнимдир, Вәтәнимдир, Вәтәним", Сәмәд Вурғуна һәср олунмуш "Ел билир ки, сән мәнимсән", " Ајрылармы көнүл чандан, Азәрбајчан, Азәрбајчан", Шәһријара һәср олунмуш "Бир-бириздән ајрылмајын, аманды!", "Галх ајаға, Азәрбајчан!", Мәммәд Араза һәср олунмуш "Дүнја мәним, дүнја сәнин" вә с. кими тәдбирләр охучуларын сонсуз марағына сәбәб олмуш, онларын бәдии-естетик зөвгләринин формалашмасына мүсбәт тә'сир көстәрмишдир (12).

Үмумијјәтлә, сон илләр әрзиндә китабханада кечирилән әдәбибәдии кечәләр өз актуаллығы вә рәнкарәнклији илә кәнчләрин севимли мәчлисинә чеврилмиш, хејли охучу-тамашачы топламышдыр. Белә ки, һәр тәбдирдә орта һесабла 180-200 нәфәр кәнч иштирак етмишдир (12).

Библиографик ичмаллар да охучулара бәдии әдәбијјатла хидмәтин кениш јајылмыш шифаһи үсулларындан биридир. Библиографик ичмал кечирмәкдә мәгсәд охучулары мүвафиг бәдии әдәбијјатла таныш етмәк вә һәмин китаблары тәблиғ етмәкдән ибарәтдир. Буна көрә дә библиографик ичмаллары јени алынан бәдии китабларын сәркиси, охучу конфрансы, көрүш вә башга тәдбирләрлә бир вахтда кечирмәк мәгсәдәујғундур. Чүнки ичмал һәр һансы бир тәдбири тамамлајыр. Тәчрүбә көстәрир ки, китаб сәркиси әтрафында кечирилән ичмаллар даһа марагла олур вә даһа чох охучу топлајыр. Һәм дә бу заман охучу китабы көрмәклә јанашы, онун гыса мәзмуну илә дә таныш олур.

Ичмал кечириләркән охучу групу, мөвзу актуаллығы мүтләг нәзәрә алынмалыдыр. Ичмал заманы бәдии әдәбијјат һаггында кениш данышмаг мәсләһәт дејил. Барәсиндә сөһбәт ачылан китаблардан елә деталлар вә ја фактлар сечилмәлидир ки, һәр бир охучу тезликлә һәмин китабы охумаға тәләссин.

Гејд етмәк лазымдыр ки, 1996-чы илдә Ф.Көчәрли адына Азәрбајчан Дәвләт Ушаг Китабханасында 195, Ч.Чаббарлы адына Республика Кәнчләр Китабханасында исә 76 библиографик ичмал кечирилмишдир. Бу тәдбирләрдә үмумиликдә ушаг китабханасынын 2500 нәфәр, кәнчләр китабханасынын исә 1200 нәфәр охучусу иштирак етмишдир (11, 12).

Беләликлә, охучулар арасында бәдии әдәбијјатын тәблиғи шифаһи форманын рәнкарәнк үсуллары илә һәјата кечирилир ки, бу да өз бәһрәсини верир. Гејд едәк ки, сон заманлар Азәрбајчан әразисинин бир һиссәси ермәни ишғалчыларынын тапдағы алтында галдығындан вә мүһарибә тәһлүкәси һәлә дә совушмадығындан китабханаларда кечирилән шифаһи тәдбирләрин чоху мөвзу бахымындан һәрби вәтәнпәрвәрлик тәрбијәсинә аид олур. Әлбәттә, бу, тамамилә мәгсәдәујғундур вә кәнч нәсилдә торпаға, јурда, Вәтәнә мәһәббәт дујғуларынын ашыланмасы, дүшмәнә нифрәт һиссләринин формалашмасы чәһәтиндән бу чүр мөвзуларда јазылмыш бәдии әсәрләрин тәблиғинә даһа кениш јер верилмәлидир.

Мәсәлән, Ч.Чаббарлы адына Республика Кәнчләр Китабханасында 1992-чи илдә 18, 1998-чү илдә 16, 1994-чү илдә 21, 1995-чи илдә 32, 1996-чы илдә 24 вә 1997-чи илдә 17 күтләви тәдбир һәрби вәтәнпәрвәрлик мөвзусунда јазылмыш бәдии вә публисистик әсәрләрин тәблиғинә һәср олунмушдур. Үмумијјәтлә, кәнчләр китабханасынын һәрби вәтәнпәрвәрлик тәрбијәси истигамәтиндә тәшкил етдији күтләви тәдбирләр өз сәвијјәсинә көрә фәргләнир.

Бу мөвзуда јазылмыш бәдии әсәрләрин кәнчләр арасында тәблиғи үчүн китабхана сәмәрәли үсуллардан истифадә едир (12).

Китабханаларда бәдии әдәбијјатын тәблиғи заманы әјани үсуллардан да кениш истифадә едилир.

Әдәбијјатын әјани тәблиғи төвсијә олунан китабларын билаваситә көстәрилмәси јолу илә, јахуд китабларын мәзмунунун көрмәк, гаврамаг вә мәнимсәмәк шәклиндә мејдана чыхарылмасы васитәси илә һәјата кечирилән күтләви китабхана иши формасыдыр. Әјани тәблиғатын мәгсәди инсанлары мүталиәјә чәлб етмәк, мүталиә мәдәнијјәтини тәрбијә етмәк вә китабхана фондларыны охучулар гаршысында ачмагдыр.

Китабханаларда бәдии әдәбијјатын әјани тәблиғи охучуја истәдији китабы сечмәкдә мүстәгиллик верир, лакин бу заман китабханачы китабын сечилмәсиндә, системләшдирилмәсиндә вә төвсијә едилмәсиндә өз рәһбәредичи ролуну сахлајыр. Бу чәһәт ушаг китабханалары үчүн хүсусилә характерикдир, чүнки һансы әдәбијјатын мүталиәсинин вачиблијини ушаглар чох вахт мүстәгил шәкилдә баша дүшә билмир вә мүтләг китабханачынын көмәјинә еһтијач дујурлар.

Һәр бир китабхананын охучуларында китабын мәзмуну вә характери һаггында ики үсулла тәсәввүр јаратмаг мүмкүндүр. Биринчи үсул әдәбијјатын билаваситә көстәрилмәсидир. Китабханаларда бәдии әдәбијјатын әјани тәблиғинин ән кениш јајылмыш формаларындан бири олан бу үсул мүхтәлиф **китаб сәркиләри**нин тәшкили васитәси илә һәјата кечирилир.

Икинчи үсул китабларын тәсвири инчәсәнәт васитәләри илә тәблиғ олунмасыдыр. Бураја әсасән **китабхана плакатлары,** һабелә **албомлар, ишыг гәзетләри** вә с. дахилдир (4. -С. 202-203).

Әјани тәблиғат формасынын бүтүн үсулларынын үмуми мәзијјәтләри онларын тә'сиринин вә сечилмәсинин узунмүддәтли олмасындадыр.

Китабханаларда **китаб сәркиләри**нин тәшкили әјани форманын ән кениш јајылмыш үсулудур. Бүтүн китабханаларда мәгсәдинә вә әдәбијјатын мәзмунуна көрә сәркинин ики нөвү фәргләндирилир: јени дахил олмуш китабларын мә'лумат сәркиләри; төвсијә мөвзу сәркиләри.

Сәркиләрин бу нөвләри даими, узунмүддәтли вә ја гысамүддәтли, китабханадахили вә китабханаданкәнар ола биләр.

Јени китабларын сәркиси китабханаја јени дахил олмуш бәдии әдәбијјат һаггында мүнтәзәм олараг ејни шәкилдә мә'лумат вермәк мәгсәди дашыјыр.

Мөвзу сәркиләринин мәгсәди исә мүәјјән бир мөвзуја һәср олунмуш гијмәтли китаблары охучулара әјани шәкилдә төвсијә етмәкдән ибарәтдир. Мөвзу сәркиләри фондун мүәјјән бир һиссәсинин мәзмунунун ачылыб көстәрилмәсиндә, бу вә ја дикәр мөвзуја

даир китабларын тәвсијә олунмасында китабханачыја бөјүк көмәк көстәрир. Мәзмуну даһа ајдын анлатмаг, мүһүм мәсәләләри көзә даһа тез чарпдырмаг үчүн сәркиләр иллүстрисијалар вә мәтнләрлә мүшаијәт олунур (4).

Китабханачылар сәркиләрә ад сечәркән онун рәнкарәнк вә чағырыш руһлу олмасына хүсуси фикир вермәлидирләр. Бу чәһәтдән Ф.Көчәрли адына Азәрбајчан Дөвләт Ушаг Китабханасында 1991-1994-чү илләрдә тәшкил едилмиш "Галх ајаға, Азәрбајчан!","Вәтән, әјмә гәддини!","Рәдд олсун ермәни ишғалчылары!", "Гарабағдан әлини чәк!", "Наһаг ган јердә галмаз!", "Јаддан чыхмаз Гарабағ", "Хочалы - әсрин фачиәси" вә с. сәрлөвһәли сәркиләр (11), Ч.Чаббарлы адына Республика Кәнчләр Китабханасында һазырланмыш "Вәтән икидләрә архаланыр", "Азәрбајчан бөлүнмәздир", "Ганлы шәнбә кечәси - 20 Јанвар 1990", "Гарабағ шикәстәси","Гәләбә чал, икид әскәр!","Мән бу јурдун әскәријәм" вә башга сәрлөвһәли сәркиләр (12) диггәти хүсусилә чәлб едир.

Гејд етмәк лазымдыр ки, ушаг, мәктәб, кәнчләр китабханаларында, күтләви китабханаларда сон илләрдә тәшкил едилән бу чүр һәрби вәтәнпәрвәрлик мәзмунлу сәркиләрдә мүһарибә мөвзусунда јазылмыш бәдии вә публисистик китабларла јанашы, мүхтәлиф гәзет вә журнал нөмрәләри дә әкс етдирилир ки, бу да һәмин сәркинин әһәмијјәтини хејли артырыр.

Бундан башга, 1994-чү илдә Азәрбајчанын даһи сөз устады Мәһәммәд Фүзулинин анадан олмасынын 500 иллији илә әлагәдар олараг Ч.Чаббарлы адына Республика Кәнчләр Китабханасында "Елмлә, әдәблә тапылыр шәрәф", " Мәни чандан усандырды...", "Лејли вә Мәчнун мәһәббәтинин ишығында", "Фүзули кәдәри, Фүзули севкиси", "Фүзули вә кәнчлик "адлы китаб сәркиләри, һәмчинин 1996-чы илдә халг шаири Сәмәд Вурғунун 90 иллији илә бағлы "Елим-күнүм, обам сәнсән", "Нә көзәл јарашыр Муғана чәјран", "Тәбиәт тәслим ол, дүшмән тәслим ол!", "Демә, Сәмәд Вурғун кәлди-кедәрди...", "Мән елләр шаиријәм..." адлы китаб сәркиләри тәшкил олунмушдур ки, онларын сәрлөвһәләри дә чох уғурла сечилмишдир. Елә бунун нәтичәсидир ки, һәмин сәркиләрин гаршысы һәмишә кәнч охучуларла долу олмуш, онлар бир-бири илә фикир мүбадиләси апармыш, көркәмли шаирләримизин өлмәз јарадычылыглары һаггында фәрәһлә сөз ачмышлар. Китабхананын һәмин илләрә даир һесабатларына көрә бу сәркиләрә үмумиликдә 8 мин нәфәрә јахын охучу тамаша етмиш, јенијетмә вә кәнчләр Фүзули дүһасынын, Вурғун шә'ријјәтинин мисилсиз нүмунәләри илә бир даһа јенидән таныш олмаг арзусу илә китабханачылара мүрачиәт етмиш, онларын китабларыны алмышлар (12).

Бәдии әдәбијјатын әјани тәблиғинин кениш јајылмыш үсулларындан бири дә **китабхана плакаты**дыр.

Китабхана плакаты тәвсијә олунан бәдии китабы тәсвири сәнәт васитәси илә тәблиғ едир, ән вачиб мәсәләләрдән истифадә етмәклә мәсләһәтчи ролуну ојнајыр. Плакатлар һәм дә охучулара истигамәт вермәк, һәр һансы бир бәдии әдәбијјат һаггында охучуларда мүәјјән тәсәввүр јаратмаг мәгсәди илә дә тәртиб олунур.

Үмумијјәтлә, китабхана плакатлары мәгсәдинә вә вәзифәсинә көрә ики чүр олур: 1) тәблиғат вә тәшвигат характерли плакатлар; 2) методик характерли плакатлар (4. -С. 204).

Тәблиғат-тәшвигат характерли плакатларда адәтән мүәјјән мөвзулара даир китаблар тәвсијә олунур. Инди күтләви, кәнчләр, ушаг вә мәктәб китабханаларында Низами Кәнчәвинин, Мәһәммәд Фүзулинин, Молла Пәнаһ Вагифин, Мирзә Әләкбәр Сабирин, Аббас Сәһһәтин, Чәлил Мәммәдгулузадәнин, Абдулла Шаигин, Мирзә Фәтәли Ахундовун, Сәмәд Вурғунун, Сүлејман Рүстәмин, Мәммәдһүсејн Шәһријарын, Рәсул Рзанын, Осман Сарывәллинин вә башгаларынын јарадычылығына һәср олунмуш плакатлар тәртиб етмәк ән'әнә шәклинә чеврилмишдир. Бу чүр плакатлар тәкчә шаир вә јазычынын јарадычылығы һаггында дејил, һәм дә һәјат вә фәалијјәти һаггында мүәјјән мә'лумат верир.

Бу бахымдан 1994-чү илдә Ф. Көчәрли адына Азәрбајчан Дөвләт Ушаг Китабханасында Сүлејман Сани Ахундовун һәјат вә јарадычылығына һәср едилмиш китабхана плакатынын тәртиби мараг доғурур. Плакат кичикјашлы мәктәблиләр үчүн нәзәрдә тутулмушдур вә "Ушагларын севимли јазычысы " адланыр. Плакатда С.С.Ахундовун бөјүк портрети, шәклин алтында әдибин һәјат вә фәалијјәти һаггында гыса мә'лумат верән мәтн јазылмышдыр. Мәтндән сонра јазычынын китабларынын үз габығынын шәкилләри верилмишдир. Плакатда "Әдибин мүасирләри" башлығы алтында онун гәләм вә мәсләк достларынын шәкилләри дә нүмајиш етдирилмишдир. Бундан башга, плакатда С.С.Ахундовун әсәрләринин әсас гәһрәманларынын шәкилләри дә јерләшдирилмишдир. Ушаглар онлары китабларда көрдүкләри шәкилләрдән танıјырлар (11).

Бу плакат васитәси илә кичикјашлы охучулар С.С.Ахундовун һәјаты, јарадычылығы, дөврү, мүасирләри, әсәрләри, гәһрәманлары вә с. һаггында јығчам мә'лумат алыр, јазычыны даһа дәриндән танымаға башлајырлар.

Методик характерли плакатлар исә охучуларда мүталиә мәдәнијјәти тәрбијәси ишинә хидмәт мәгсәди дашыјыр ки, бу да бәдии әдәбијјатын тәблиғи саһәсиндә бөјүк рол ојнајыр.

Үмумијјәтлә, китабхана плакатындан данышаркән гејд етмәк лазымдыр ки, плакатлар һәм өз мәзмуну, һәм формасы, һәм дә гаршысына гојдуғу мәгсәдинә көрә көклү шәкилдә бир-бириндән фәргләнир. Она көрә дә ушаг вә мәктәб китабханаларында I-II

синиф шакирдләри үчүн тәртиб едилән плакатлар III-IV синиф шакирдләри үчүн нәзәрдә тутуландан даһа ајдын, даһа садә вә даһа анлашыглы һазырланмалы, изаһедичи мәтнләр чох јығчам вә конкрет олмалыдыр. Бурада истифадә едилмәли предмет вә әшјалар да сајча аз, јә'ни чәми 4-5 әдәд олмалыдыр. Әкс һалда кениш мәзмунлу вә чохпредметли плакатлар балача охучулары јајындыра вә јора биләр.

Бир сөзлә, бәдии әдәбијјат үзрә һәр һансы бир мөвзуда китабхана плакаты тәртиб едән китабханачы гаршыја гојдуғу мәгсәдә јалныз о заман наил ола биләр ки, истәр сечдији мөвзу, истәрсә дә орада нүмајиш етдирилән китаблар, иллүстрасијалар вә мәтнләр мүхтәлиф јашлы охучу группары үчүн анлашыглы олсун.

Һәр һансы бир китабхана плакаты китабла бир вахтда китабхананы тәблиғ едир. Китабхана бинасындан кәнар јерләрдә асылан плакатлар инсанлары китаб алмаг үчүн китабханаја чағырмалыдыр.

Охучулар арасында бәдии әдәбијјат тәблиғинин формаларындан бири дә **мәтбуат (чап) тәблиғаты вә тәшвигаты**дыр ки, мүхтәлиф китаблара вә мүталиәјә һәср олунан бу формадан нәдәнсә олдугча аз истифадә едилир. Бунунла белә, бу саһәдә системли иш апарылмасы бөјүк сәмәрә верә биләр. (4. -С. 215).

Чап тәблиғаты формасынын мәтбуат васитәләри илә (гәзет, журнал) јајылмасы үсулу даһа фајдалы олса да китабханаларда онун тәшкилинә аз-аз-раст кәлмәк мүмкүндүр. Бундан башга, һазыркы игтисади бәһран вә базар игтисадијјатына кечид шәраитиндә китабханаларын чап имканларынын, демәк олар ки, һәддиндән артыг зәифләдији бир заманда ајры-ајры көркәмли шаир вә јазычыларын јарадычылығына, мүхтәлиф бәдии әдәбијјат нүмунәләринә һәср олунмуш кичик формалы нәшрләр, јә'ни **кичик төвсијә библиографик көстәричиләри, чап плакатлары, китаб әлфәчинләри, сорагчалар, бәләдчиләр** вә с. һазырламаг мүмкүн дејил. Она көрә дә бәдии әдәбијјатын тәблиғи заманы бу үсуллара раст кәлмәк чох тәсадүфи һал ола биләр.

Чап тәблиғаты васитәләри һәр заман охучуларын көмәјинә чатыр. Китабханачы охучуларла фәрди иш апараркән - китабхананын иши һаггында мә'лумат верәркән вә китаб төвсијә едәркән өзүнүн шифаһи сөһбәтинә әлавә олараг охучуја чап материалы да тәгдим едир. Чап тәблиғаты васитәләри һәм китабларын әјани тәблиғаты заманы сәркиләри тамамлајыр, һәм дә јазычылара вә китаблара һәср олунмуш кечәләрин тәшкили заманы, китаб ичмалларынын тәшкили заманы шифаһи күтләви ишдә истифадә едилир.

Беләликлә, арашдырдығымыз мөвзуну јекунлашдыраркән белә нәтичәјә кәлә биләрик ки, һазырда кениш охучу груплары арасында бәдии әдәбијјатын тәблиғи мүхтәлиф форма вә үсулларла

һәјата кечирилмәкдәдир. Республикамызын бүтүн күтләви, ушаг, кәнчләр вә мүхтәлиф китабханаларында бәдии әдәбијјатын дүзкүн вә мәгсәдјөнлү шәкилдә тәблиғи кәнч нәслин бәдии-естетик тәрбијәсиндә вә шәхсијјәт кими формалашмасында мүстәсна рол ојнајыр.

Бәдии әдәбијјатын дәрк едилмәси кениш вә чохчәһәтли анлајышдыр. Онун там шәкилдә мәнимсәнилмәси вә гавранылмасы о замандан башлајыр ки, һәр бир охучу инчәсәнәт аләминдә јашајыр, халгымызын вә дикәр халгларын мисилсиз бәдии сәрвәтләри илә јахындан таныш олур, көзәллији баша дүшмәјә, руһән тәмизләнмәјә, сафлашмаға вә зәнкинләшмәјә сә'ј көстәрир.

Бу мә'нада кәнч нәслин јеткин шәхсијјәт кими пухтәләшмәсиндә бәдии әдәбијјатын ролу мүгајисәјә кәлмир. Она көрә дә бу мүһүм мәсәләјә һәр заман хүсуси диггәт јетирилмәлидир.

Тәәссүф ки, мүшаһидәләримиз вә арашдырмаларымыз китабханаларда бәдии әдәбијјатын тәблиғинин һеч дә јүксәк сәвијјәдә апарылмадығыны тәсдигләјир. Бир сыра китабханалар бу саһәдә мүәјјән уғурлар газансалар да бүтөвлүкдә онларын фәалијјәтини гәнаәтбәхш гијмәтләндирмәк мүмкүн дејил. Бә'зи китабханаларда исә бәдии әдәбијјатын тәблиғи проблеминә олдугча лагејд јанашыр, әјани вә күтләви шифаһи күтләви тәдбирләри јалныз һесабат хәтринә тәшкил едир, шаир вә јазычыларымызын әсәрләринин мәгсәдјөнлү тәблиғинә тәсадүфдән - тәсадүфә, ән чох исә онларын јубилејләри әрәфәсиндә мүрачиәт едирләр.

Бу саһәдә нәзәрә чарпан нөгсанлары арадан галдырмаг вә бәдии әдәбијјатын тәблиғини даһа да јахшылашдырмаг мәгсәди илә ирәли сүрдүјүмүз тәклифләр вә төвсијәләр китабханаларымызын кәләчәк фәалијјәтиндә мүсбәт рол ојнаја биләр:

-мүасир дөврдә күтләви китабханаларын үмуми китаб фондунун 47-55 фаизини (бә'зи китабханаларда бу рәгәм артыб-азалыр) бәдии әдәбијјат нүмунәләри тәшкил етсә дә, охучулар бу фонддан сәмәрәли истифадә етмәк игтидарында дејилләр. Бу, бир тәрәфдән мүхтәлиф охучу групларынын дүнјакөрүшү, мүталиә мәдәнијјәти, үмуми һазырлыг сәвијјәси, мараг даирәси, һәмчинин сосиал-демократик әламәтләри (јаш, пешә, ихтисас, тәһсил вә с.) вә шәхси кејфијјәтләри илә бағлыдырса, дикәр тәрәфдән, китабханаларын пассив фәалијјәти, охучулары чәлб едә билмәмәси, өз ишини дүзкүн гурмаг үчүн јоллар арамамасы, мөвчуд игтисади чәтинликләри бәһанә кәтирмәси, чыхыш јоллары ахтармамасы вә с. кими сәбәбләрлә әлагәдардыр. Һәр бир китабхана ишин сәмәрә вә кејфијјәтини јахшылашдырмаг мәгсәди илә конкрет тәдбирләр һазырлајыб һәјата кечирмәли, бәдии әдәбијјатын тәблиғи саһәсиндә дөнүш јаратмаға чалышмалыдыр:

- китабханаларын бәдии әдәбијјат фондунун дүзкүн комплектләшдирилмәси диггәт мәркәзиндә сахланылмалы, имкан дахилин-

дә китабхана фонду јени нәшр едилмиш бәдии китабларла зәнкинләшдирилмәлидир:

- китабханаларын бәдии әдәбијјат фондунун охуҹулар гаршысында даһа јахшы ачылмасы, ән јахшы әсәрләрин охуҹуларын истифадәсинә верилмәси үчүн сәмәрәли јоллар ахтарылыб тапылмалыдыр:

- дүнја вә Азәрбајҹан әдәбијјаты классикләринин әсәрләри һәмишәјашар олдуғундан онларын тәблиғи даим китабханачыларын диггәтиндә дурмалы вә кениш јајылмалыдыр:

- шаир вә јазычыларын әсәрләриндән ән јахшылары сечилиб тәблиғ олунмалыдыр:

- күтләви тәдбирләр јалныз јубилејдән јубилејә дејил, бүтүн ил боју тәшкил едилмәлидир:

- бәдии әдәбијјатын тәблиғи һәр ҹүр бајағылыгдан вә шаблончулугдан узаг олмалыдыр:

- һазырда Азәрбајҹан мүһарибә ичиндә олдуғуна, азғын дүшмәнләримизин - ермәниләрин тәҹавүзүнә мә'руз галдығына, халгымыз мүстәгил, бүтөв, бөлүнмәз, азад Вәтән уғрунда мүбаризә апардығына көрә китабханачылар һәрби вәтәнпәрвәрлик мөвзусунда јазылмыш классик вә мүасир бәдии әсәрләрин тәблиғинә хүсуси диггәт јетирмәли, Гарабағ мүһарибәси мөвзусунда ајрыҹа китаб јазан шаир вә јазычыларла охуҹуларын көрүшүнү тәшкил етмәли, һәмин әсәрләрин ајры-ајры тәдрис оҹагларында, мүәссисәләрдә вә башга јерләрдә кениш мүзакирәсини кечирмәли, милли вәтәнпәрвәрлик тәрбијәсинин дүзкүн апарылмасына өз көмәкликләрини көстәрмәлидирләр:

- китабханачылар бәдии әдәбијјатын тәблиғи заманы јалныз кениш јајылмыш ән'әнәви күтләви иш форма вә үсулларынын тәтбиги илә кифајәтләнмәмәли, мүәјјән зәһмәт вә јарадыҹылыг тәләб едән јени методлара, һәмчинин бир-биринин синтезиндән ибарәт олан тәдбирләрә дә мүраҹиәт етмәлидирләр:

- ушаг китабханаларында күтләви тәдбирләр кечириләркән ушагларын јаш групу мүтләг нәзәрә алынмалы, онлар бир-биринә гарышдырылмамалыдыр:

- шифаһи күтләви тәдбирләр кечириләркән әввәлҹәдән нәзәрдә тутулмуш вахт мүддәтинә дәгиг әмәл олунмалы, онларын кедиши сүн'и шәкилдә узадылмамалыдыр:

- бәдии әдәбијјатын тәблиғи формализмә, әлламәчилијә дејил, һәјат һәгигәтинә, реаллыға әсасланмалыдыр:

- тәдбирләрин һазырланмасы вә кечирилмәси заманы әввәлки дөврләрдә формалашмыш "јухарыдан идарәолунма" стереотипинә јол верилмәмәли, охуҹуларын сәрбәст фикир сөјләмәсинә вә мүстәгил, азад мүлаһизәләрлә чыхыш етмәсинә имкан јарадылмалыдыр:

- миллилик, торпаға севки, јурда бағлылыг, мүстәгиллијә инам, азәрбајҹанчылыға еһтирам, түркчүлүјә гајыдыш, адәт-ән'әнәләрә һөрмәт, дүшмәнә нифрәт ашылајан бәдии китабларын тәблиғи өн плана чәкилмәлидир:

- инсан мә'нәвијјатына вә шәхсијјәтин јеткинләшмәсинә әвәзсиз тә'сир көстәрмәк гүдрәтиндә олан бәдии әсәрләрин тәблиғи китабханачыларын күндәлик фәалијјәтинин әсасыны тәшкил етмәлидир:

- сон заманлар јаранмыш вә кениш јајылмыш јени китабларын тәгдимолунма мәрасимләринин презентасијаларын тәшкилинә хүсуси фикир верилмәлидир:

- вахтилә кениш шөһрәт тапмыш, охуҹуларын һәдсиз марағына сәбәб олмуш әдәби әсәрләрин мүһакимәси үсулуна јенидән мүраҹиәт олунмасы мәгсәдәујғундур:

- охуҹулары китабханаја ҹәлб етмәк мәгсәди илә ән чох бәдии китаб охујан вә әдәби-бәдии ирсимизи дүзкүн гијмәтләндирмәји баҹаран фәал мәктәблиләр вә дикәр охуҹу груплары арасында мүсабигәләр кечирилмәли вә галибләрә мүкафатлар верилмәлидир.

МӘНБӘЛӘР

1. Вурғун С. Әсәрләри: 6 ҹ-дә. Ҹ.6.-Б.: Елм, 1972. -480 с.
2. Инҹәсәнәтин сосиал мә'нәви-естетик маһијјәти. -Б., 1986. -88 с.
3. Китабханашүнаслыг: Дәрс вәсаити. -Б.: Азәрнәшр, 1981. -230 с.
4. Работа с читателями: Учебник. -М: Книга, 1981. -296 с.
5. Рзајев С. Ушагларын естетик тәрбијәси саһәсиндә ушаг вә мәктәб китабханаларынын вәзифәләри//Елми әсәрләрин мөвзу мәҹмуәси. -Б.: АДУ нәшр.-ты, 1989. -С. 26-33.
6. Сухомлински В.А. Вәтәндашын доғулмасы. -Б.: Маариф, 1975. -362 с.
7. Хәләфов А., Казымов Р., Бәдәлов Е. Китабхана ишчисинин мә'лумат китабы. -Б.: Азәрнәшр, 1986. -286 с.
8. Хәләфов Ә. Бәдии әдәбијјат вә әдәбијјатшүнаслығын библиографијасы. -Б., 1986. -80 с.
9. Ҹәфәров М. Естетик тәрбијә, аилә вә мәктәб. -Б., 1967, -120 с.
10. Бакы Шәһәр Мәркәзи Китабханасынын 1991-1996-ҹы илләр һесабатлары.
11. М.Ә.Сабир адына Бакы Шәһәр Күтләви Китабханасынын 1991-1996-ҹы илләр һесабатлары.
12. Ф. Көчәрли адына АДУК-ун 1991-1996-ҹы илләр һесабатлары.
13. Ҹ. Ҹаббарлы адына РКК-нын 1991-1996-ҹы илләр һесабатлары.